

Kirje hyvinvointialueille ja kunnille koskien neuvola- palvelujen ja varhaiskasvatuksen yhteistyön tiivistä- mistä

Tausta

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ovat saaneet palautetta siitä, että hyvinvointialueiden ja kuntien välinen yhteistyö neuvolapalvelujen ja varhaiskasvatuksen välillä ei kaikilla alueilla ole toimivaa ja yhteistyörakenteet kaipaavat vahvistamista. Ministeriöiden näkemyksen mukaan hyvinvointialueilla ja kunnissa tulisi kiinnittää huomiota yhteistyötä velvoittaviin säännöksiin ja tarpeeseen varmistaa toimivat yhteistyörakenteet näiden palvelujen välille. Tämä ohjauskirje on laadittu STM:n ja OKM:n yhteistyönä, ja se tulee välittää neuvolapalveluista ja varhaiskasvatuksesta vastaaville tahoille hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Säännökset

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) edellytetään palvelujen yhteensovittamista. Lain 10 §:n 1 momentissa säädetään, että hyvinvointialueen on omien palvelujensa yhteensovittamisen lisäksi integroitava sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja kunnallisten ja valtion palvelujen kanssa.

Hyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää neuvolapalvelut säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 15 §:ssä. Yhteistyöstä säädetään lain 15 §:n 3 momentissa, jonka mukaan "Hyvinvointialueen on neuvolapalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä varhaiskasvatuksesta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa."

Varhaiskasvatuksen toteuttamista säätelee varhaiskasvatuslaki (540/2018). Lain 7 §:n 1 momentin mukaan "kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa."

Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä säädetään kunnan ja hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnittelusta. Hyvinvointisuunnitelmien tulee sisältää 12 §:n 2 ja 4 momenttien mukaisesti tiedot muun ohella "lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toiminnoista ja palveluista" ja "yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisien sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä". Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat ovat osa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 ja 7 §:ssä tarkoitettuja kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmia. Lisäksi terveydenhuoltolain 15 §:n 4 momentin mukaan hyvinvointialueiden

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

tulee laatia alueellinen neuvolasuunnitelma, joka tulee liittää osaksi alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Terveystarkastuksista säädetään neuvolapalveluihin sisältyvistä terveystarkastuksista. Tarkastusten ajankohdista ja sisällöistä säädetään 1.2.2026 voimaan tulleessa valtioneuvoston asetuksessa neuvolapalveluista sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta (93/2026). Terveystarkastuslain 15 §:n 3 momentin mukaan lapsen terveystarkastukseen on oikeus sisällyttää varhaiskasvatukseen tai esio-
petuksen henkilökunnan arvio lapsesta huoltajan tai laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella. Asetuksen (93/2026) 3 §:n 2 momentin mukaan arvio voidaan sisällyttää lapsen laajaan terveystarkastukseen.

Varhaiskasvatustuksen 7 §:n 2 momentin mukaan ”lapsen oikeuteen saada kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja sovelletaan sosiaalihuoltolain (1301/2014), vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987)¹, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia (519/1977) ja terveydenhuoltolain (1326/2010) sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään. Varhaiskasvatustuksen järjestäjän ja tuottajan on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 §:ssä.”

Varhaiskasvatuksessa tukea tarvitsevan lapsen osalta varhaiskasvatustuksen 15 d §:n 3 momentin mukaan ”lapsen tuen tarpeen arviointiin voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten asiantuntemusta, on näiden osallistuttava arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatustuksen järjestäjän pyynnöstä.” Varhaiskasvatustuksen 15 c §:ssä säädetään lapselle annettavista tukipalveluista. Säännöksen mukaan lapsella on oikeus saada varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä.

Useassa selvityksessä on ilmennyt haasteita neuvolan ja varhaiskasvatustuksen yhteistyökäytännöissä. Neuvolapalvelujen ja varhaiskasvatustuksen yhteistyö on edelleen hajanaista ja alueittain vaihtelevaa, vaikka perhekeskustoiminta on monilla hyvinvointialueilla jo vakiintunut. Selvitykset osoittavat, että yhteistyörakenteet ja käytännöt eivät ole kaikkialla selkiytyneet, mikä on heikentänyt strategisten tavoitteiden jalkautumista². Hyvinvointialueiden organisaatiomuutokset ovat lisänneet epäselvyyksiä moniammatillisessa yhteistyössä, joka oli jo ennestään paikallisesti vaihtelevaa³.

Vaikka perhekeskustoiminta tukee integraatiota, yhteistyön sujuvuus vaihtelee merkittävästi alueittain⁴, ja kuntien näkökulmasta yhteistyö on edelleen jäsentymätöntä ja altista päällekkäisille prosesseille⁵. Lisäksi hyvinvointialueuudistuksen siirtymävaihe ja toimintatapojen yhtenäistäminen ovat paikoin heikentäneet aiemmin toimivia käytäntöjä, eikä monialainen yhteistyö alle kouluikäisten palveluissa ole kokonaisuutena sujuvoitunut⁶.

Soveltamisohje hyvinvointialueille ja kunnille

STM ja OKM ohjaavat hyvinvointialueita ja kuntia noudattamaan lainsäädännössä asetettuja neuvolapalvelujen ja varhaiskasvatustuksen yhteistyövelvoitteita.

Havaittujen puutteiden perusteella STM ja OKM katsovat, että yhteistyön rakenteita ja toimintatapoja on tarpeen vahvistaa hyvinvointialueiden ja kuntien välillä sekä strategisella tasolla että lapsi- ja perhekohtaisessa työssä. Huomiota tulisi kiinnittää alueellisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien laatimiseen hyvinvointialueiden ja kunnan yhteistyönä sekä lastenneuvolan ja varhaiskasvatustuksen arjen yhteistyökäytäntöihin, ja esimerkiksi laajojen terveystarkastusten sekä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden palvelujen toteuttamisessa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien välisen yhteistyön toteuttamiseksi tulee olla selkeät rakenteet. Lapsiperheiden palvelujen yhteistyökäytännöt, perhekeskukset tai verkostot mahdollistavat sovittujen moniammatillisten yhteistyömenettelyjen sekä eri ammattiryhmien osaamisen suunnitelmallisen ja

¹ Huom. Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987) on kumottu 1.1.2025 voimaan tulleella vammaispalvelulalla (675/2023).

² Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:27

³ Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2024:38

⁴ Valtionvarainministeriön julkaisu 2026:5

⁵ Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2026:9

⁶ Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 6/2026

pitkäjärjestyksen hyödyntämisen lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti. Monialaista yhteistyötä tulisi toteuttaa myös yksilöllisen tarpeen mukaan. Varhaiskasvatukseen, esiopetukseen, kuntien muiden ammattilaisten sekä hyvinvointialueen ammattilaisten yhteistyön tulee olla tiivistä.

Varhaiskasvatukseen palveluohjausta tulisi antaa sekä neuvolassa että varhaiskasvatuksessa. Huoltajille tulee antaa tietoa lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen tavoitteista, paikallisista varhaiskasvatuspalveluista, eri toimintamuodoista ja toimipaikoista sekä kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen vaihtoehtona tarjottavista lastenhoidon tuista. Palveluohjauksessa on tärkeä ottaa huomioon moninaiset perhemuodot, perheiden kulttuuri- ja kielitaustat sekä perheiden yksilöllinen tarve tiedolle varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toimintatavoista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Neuvonnassa tulisi huolehtia kielellisestä saavutettavuudesta ja käyttää tulkkeja tarvittaessa, jotta eri puhuttuja tai viitottuja kieliä käyttävillä huoltajilla on mahdollisuus saada tarvitsemaansa tietoa varhaiskasvatuksesta.

Vieraaseen kieliympäristöön muuttaneiden lasten kielellistä kehitystä tulisi seurata ja siihen tulee tarvittaessa puuttua. Terveystarkastusten (THL) ohjeiden mukaisesti olisi tärkeää tehdä leikki-ikäisen lapsen neurologisen kehityksen arviointimenetelmä (LENE) kokonaisuutena kaikille 3- ja 4-vuotiaille, jotta mahdolliset haasteet myös suomen tai ruotsin kielen oppimisessa voidaan tunnistaa varhaisessa vaiheessa.

Lisäksi vieraaseen kieliympäristöön muuttaneiden lasten kielipolun tukeminen on keskeistä, ja vieraskielisten lasten osallistumista varhaiskasvatukseen tulisi pyrkiä lisäämään kehittämällä varhaiskasvatuspalveluista tiedottamista maahanmuuttajaperheille sekä tiivistämällä neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä. Lastenneuvola on tärkeä taho varhaiskasvatukseen palveluohjauksessa, koska oikea-aikainen tieto varhaiskasvatukseen merkityksestä, tavoitteista ja eri toimintamuodoista auttaa huoltajia valitsemaan omalle lapselleen parhaan vaihtoehdon.

Varhaiskasvatukseen ja neuvolan on tärkeää tehdä yhteistyötä terveystarkastusten yhteydessä. Yhteistyötä tulisi tehdä myös tilanteissa, joissa lapsella on tuen tarvetta. Terveystarkastuksen mukaan alle kouluikäisen lapsen terveystarkastukseen voidaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella sisällyttää varhaiskasvatukseen tai esiopetukseen henkilökunnan arvio lapsen oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista. Arvio liitetään lähtökohtaisesti laajaan terveystarkastukseen, jossa tarkastellaan lapsen ja perheen hyvinvointia ja terveyttä kokonaisvaltaisesti. Lain esitöissä on todettu työn- ja vastuunjaosta. Yhteistyön käytännöistä sovitaan hyvinvointialueiden ja kuntien kesken. Käytäntöjen tulisi tukea varhaiskasvatukseen ja kodin yhteistyötä sekä lapsen hyvinvoinnin edistämistä. Terveystarkastuksia voidaan toteuttaa yksilöllisesti tarpeen mukaan myös määräraikaisten tarkastusten välillä, jos on tarve selvittää tai seurata lapsen hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä kokonaisvaltaisesti.

Lisätietoja

Varhaiskasvatukseen toteuttamista paikallisella tasolla ohjaa Opetushallituksen (OPH) määräyksenä antama [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 -asiakirja](#). Perusteet ohjaavat myös monialaisen yhteistyön toteuttamisen periaatteista ja yhteistyön käytänteistä.

OPH:n [Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa -verkkosivuille](#) on koottu tietoa ja tukimateriaalia varhaiskasvatukseen monialaisen yhteistyön sekä varhaiskasvatukseen palveluohjauksen ja neuvonnan tueksi.

THL vastaa [NEUKO-tietokannan](#) sisällöstä. Tietokantaan on koottu neuvolapalvelujen kansalliset ohjeistukset ja suositukset. THL päivittää NEUKO-tietokantaa vuosien 2026–2027 aikana.

STM, OKM, OPH ja THL ovat järjestäneet yhteistyötä tukevia tapahtumia varhaiskasvatukseen ja neuvolan yhteistyöstä (4.9.2023) ja monikielisyydestä lasten kielen kehityksen edistämiseksi ja seurannasta lastenneuvolan ja varhaiskasvatukseen yhteistyönä (12.3.2026). Tilaisuuksien materiaaleja on koottu OPH:n [Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa -verkkosivuille](#).

Kansliapäällikkö

Heidi Backman

Opetusneuvos

Tarja Kahiluoto

Jakelu

Suomen kunnat ja hyvinvointialueet

VN/24814/2026-STM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Olkkonen Laura 91365695F

2026-10-13

Kahiluoto Tarja 91312260S

2026-10-13

Niemi Veli-Mikko 91208466K

2026-10-14

Backman Heidi 91363786W

2026-10-14